POZnań

*Miasto know-how

STRATEGIA ROZWOJU Miasta Poznania do roku 2030

Poznań, marzec 2010

Urząd Miasta Poznania
pl. Kolegiacki 17
61-841 Poznań
www.poznan.pl/strategia

SPIS TREŚCI

I.	Wstęp	9
II.	„Dom strategiczny”	10
III.	Założenia metodyczne	12
IV.	Stan obecny miasta	21
V.	Metropolizacja jako główna tendencja w otoczeniu	67
VI.	Czynniki i uwarunkowania rozwoju miasta – SWOT	69
VII.	Główne wyzwania	73
VIII.	Wizja 2030	80
IX.	Misja	81
X.	Cele strategiczne	83
XI.	Cele pośrednie	87
XII.	Substrategie	99
XIII.	Programy strategiczne	113
	Akademicki i Naukowy Poznań	117
	Aktywizacja obszarów wokół III Ramy komunikacyjnej	123
	Aktywny wypoczynek w Poznaniu	127
	Bezpieczny Poznań	133
	Cyfrowy Poznań	139
	Czysty Poznań	146
	Kulturalny Poznań	151
	Metropolitalny Poznań	156
	Mieszkajmy w Poznaniu	161
	Obywatelski Poznań	167
	Poznań wrażliwy społecznie	170
	Poznańskie osiedla modernistyczne	177

Przestrzenie dla biznesu	181
Rzeka w mieście	187
Sportowy Poznań	192
Śródmiejskie rynki i place	196
Turystyczny Poznań	204
Wiedza dla biznesu	211
Wysoka jakość edukacji i wychowania	218
Zdrowy Poznań	225
Zrównoważony rozwój transportu	231

XIV. Mierniki/wskaźniki 237

Załączniki 249

Szanowni Państwo

Przedstawiamy Państwu STRATEGIĘ ROZWOJU MIASTA POZNANIA DO ROKU 2030. Horyzont czasowy dokumentu sięga dwóch dziesięcioleci, a więc – poddając się refleksji retrospektywnej – okresowi podobnemu, jaki minął od początku przemian systemowych w kraju. Przemian, w ramach których reforma samorządu terytorialnego należała do jednych z najważniejszych, i oceniana z perspektywy czasu należy do najbardziej udanych. Poznań dzisiejszy, porównywany z miastem przed laty, jest dobrym przykładem wykorzystania szans, jakie stworzyła transformacja systemowa w Polsce.

Rozwój Poznania w tym okresie wytyczały „Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania" z 1994 roku i „Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005 – 2010". Zapisy tych dokumentów ukierunkowujące rozwój miasta w większości nadal są aktualne, co generalizując, pozwala formułować tezę o ewolucyjnym rozwoju Poznania. Biorąc jednak pod uwagę materialny i społeczny potencjał naszego miasta w kontekście współczesnych i przewidywanych uwarunkowań i tendencji rozwojowych w wymiarze krajowym i globalnym konieczna jest zasadnicza modyfikacja i nowe rozłożenie akcentów w strategii rozwoju Poznania. Nadanie priorytetowej rangi obserwowanym procesom rozwoju miasta wynika z konieczności przyspieszenia realizacji celów, które pozwolą sprostać wyzwaniom konkurencyjnego rozwoju miast w otwartej przestrzeni europejskiej, w najbliższych kilku, kilkunastu latach. Cele te, generalizując, sprowadzić można do czterech kierunków rozwojowych: budowy nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki, zwiększenia znaczenia Poznania jako ośrodka wiedzy, kultury, turystyki i sportu, poprawy jakości życia mieszkańców miasta oraz rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania.

Osiągnięcie tych celów jest realne dzięki silnym atutom, jakie Poznań posiada. Spośród wielu, na podkreślenie zasługują:

– akademickość Poznania – jako podstawowy czynnik rozwoju miasta w sferach: ekonomicznej, społecznej i czynnik budujący pozycję Poznania w wymiarze krajowym i europejskim

– gospodarka oparta na przedsiębiorczości mieszkańców, silna, stabilna, zróżnicowana, kreatywna, otwarta na inwestorów zagranicznych

– „otwartość Poznania na świat" – wynikająca z tradycji miasta

targów międzynarodowych, obecnie z sukcesem rozszerzającego funkcje organizatora kongresów i konferencji o dużej randze międzynarodowej

– historia miasta, w którym zrodziły się państwowość i chrześcijaństwo polskie, miasta przeżywającego złoty wiek w renesansowej Europie i ośrodka pozytywistycznej walki z zaborcą. Są to wartości budujące tożsamość regionalną i narodową, tak ważną w integrującej się przestrzeni i kulturze europejskiej

– przestrzeń historycznego i „nowego miasta" wokół rzeki Warty i jeziora Malta, zrewitalizowana i rozbudowana nowocześnie, stanowić będzie szczególnie atrakcyjną część miasta z punktu widzenia jakości życia mieszkańców Poznania

– metropolitalność Poznania – rozwijana w dwóch wymiarach – wewnętrznym polegającym na integracji funkcjonalnej gmin aglomeracji poznańskiej, scalającej obszar dużego Poznania, oraz wymiarze europejskim polegającym na budowie konkurencyjnej pozycji wobec miast o potencjale i randze zbliżonej do Poznania

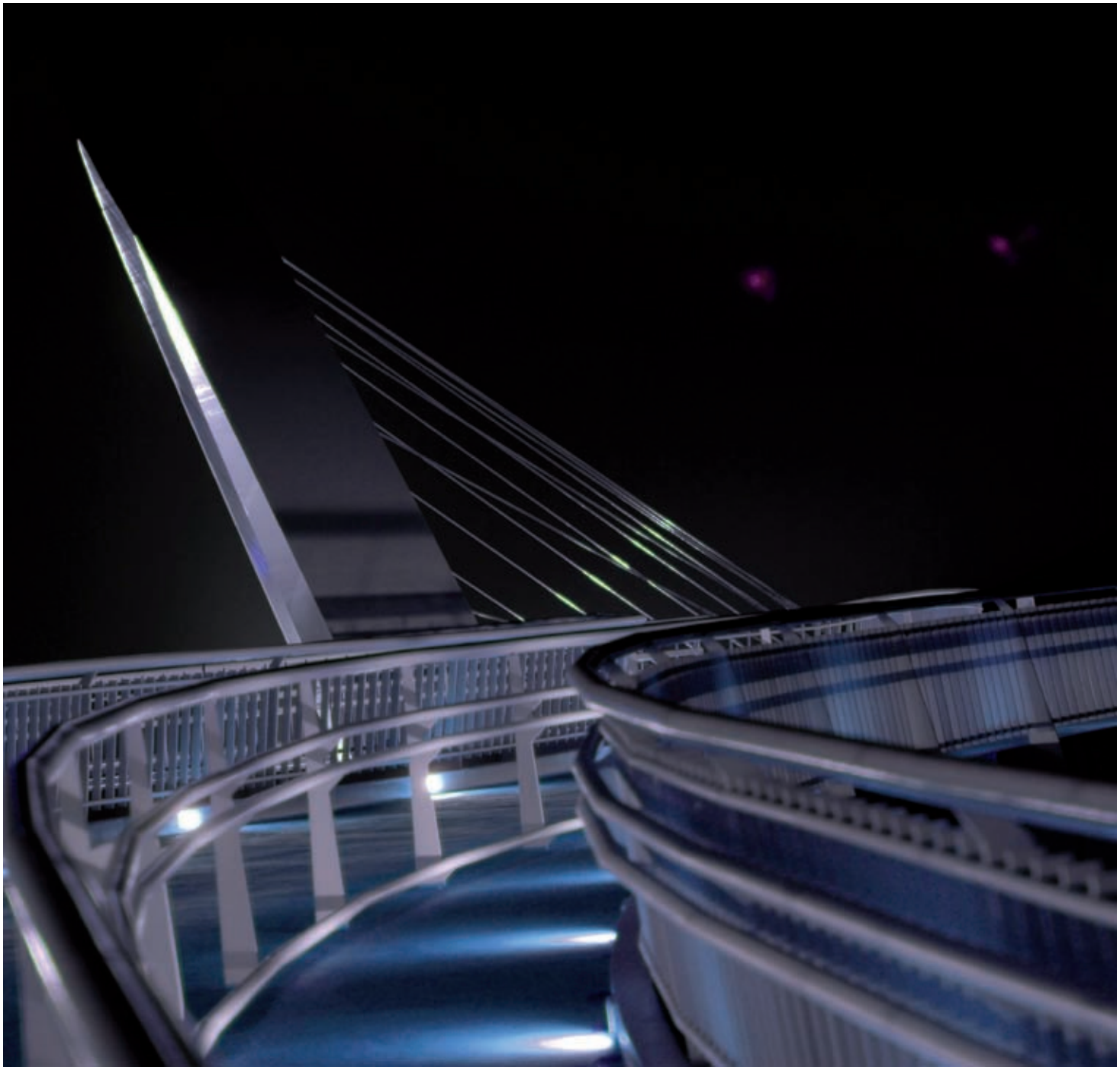
– kapitał społeczny, który jest czynnikiem zasadniczym, warunkującym osiągnięcie celów stawianych w STRATEGII ROZWOJU MIASTA POZNANIA DO ROKU 2030. Władze samorządowe nie są jedynym czynnikiem sprawczym rozwoju miasta. Sukces strategii zależy od włączenia się w jej realizację wielu instytucji, organizacji, podmiotów gospodarczych, stowarzyszeń społecznych. Zdolność współdziałania na rzecz celów stanowiących dobro wspólne potwierdzili poznańscy organicznicy przed ponad stu laty i dwadzieścia lat temu, gdy w Poznaniu stawiano zręby samorządu terytorialnego i samorządu gospodarczego upowszechnione później w całym kraju.

Cele jakie wyznacza STRATEGIA ROZWOJU MIASTA POZNANIA DO ROKU 2030, są wyzwaniem stawianym dzisiaj. Uczestniczymy w wyścigu rozwojowym polskich i europejskich miast o pozycję Poznania za dwadzieścia lat. Od nas zależy, na ile wizję Poznania w 2030 roku urzeczywistnimy.

Ryszard Grobelny

Prezydent Miasta Poznania

I. WSTĘP

Zarządzanie miastem w warunkach dynamicznie zachodzących zmian w otoczeniu winno opierać się na wypracowanej STRATEGII rozwoju. Miasto Poznań, jako jedno z pierwszych w Polsce, przyjęto w 1994 roku dokument strategiczny pod nazwą „Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania". Było to opracowanie, w którym sformułowano misję, określono cele strategiczne oraz zaproponowano zespół akcji. O ile zapisy Programu Strategicznego Rozwoju przez wiele lat nie traciły na aktualności w „części misyjnej", o tyle, na poziomie konkretnych działań, po 10 latach należało opracować Plan Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010, w którym przedstawiono zbiór uporządkowanych programów strategicznych.

Zachodzące obecnie zmiany związane z trendami demograficznymi, wyzwaniami akcentowanymi w strategiach rozwoju metropolii europejskich odnoszącymi się do innowacyjności oraz ostatnim kryzysem finansowym i gospodarczym, w pełni uzasadniają inicjatywę opracowania nowego całościowego dokumentu strategicznego, w którym zostaną wskazane kierunki rozwoju miasta Poznania na najbliższe 20 lat. Winien to być dokument, w którym zaprezentowane zostanie nowe widzenie misji, a cele strategiczne i programy dla ich realizacji pozwolą urzeczywistnić stworzoną wizję miasta Poznania w roku 2030.

Opracowanie niniejsze stanowi Projekt STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do 2030 roku. Jest ono zwieńczeniem długich i żmudnych prac, które trwały w Urzędzie Miasta Poznania od marca 2009 roku przy współpracy z szerokim gremium naukowców reprezentujących poznańskie uczelnie, specjalistami z najważniejszych dziedzin funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego oraz Radnymi Miasta Poznania. Najważniejsze elementy przedstawianego dokumentu były konsultacje z mieszkańcami Poznania na poszczególnych etapach powstawania opracowania.

Projekt STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do 2030 roku zawiera wszystkie elementy przynależne do tego typu dokumentów. Przyjęte założenia metodyczne są zgodne ze współczesnym dorobkiem teorii i praktyki zarządzania strategicznego, a zatem spełniają wymogi profesjonalne w zakresie budowania strategii rozwoju.

Przy projektowaniu STRATEGII starano się pamiętać, że miasto Poznań odniesie pełen sukces nie tyle w związku z posiadaniem dobrej strategii, lecz dopiero wówczas, gdy będzie zdolne do skutecznej jej implementacji. Mając to na względzie, katalog decyzji i działań zintegrowanych w ramach programów sformułowano w taki sposób, aby zapewnić elastyczność w zakresie realizacji STRATEGII.

Dr hab. Cezary Kochalski, prof. nadzw. UEP

II. „DOM STRATEGICZNY"

Strategia rozwoju miasta jest dokumentem spełniającym kilka funkcji. Polityczną, gdyż określa politykę władz lokalnych w perspektywie długookresowych celów rozwojowych miasta, a także informacyjno-marketingową, ponieważ informuje społeczność lokalną, podmioty gospodarcze, instytucje lokalne i zewnętrzne o priorytetach rozwojowych przyjętych przez władze miasta, pomagając w podejmowaniu własnych decyzji. Pełni również ważną funkcję sprawczą, polegającą na uruchomieniu intensywnej i szerokiej dyskusji przedstawicieli wielu różnych środowisk miasta na temat jego aktualnej kondycji, wizji strategicznego rozwoju oraz sposobów, jakimi chce się osiągnąć zamierzone cele.

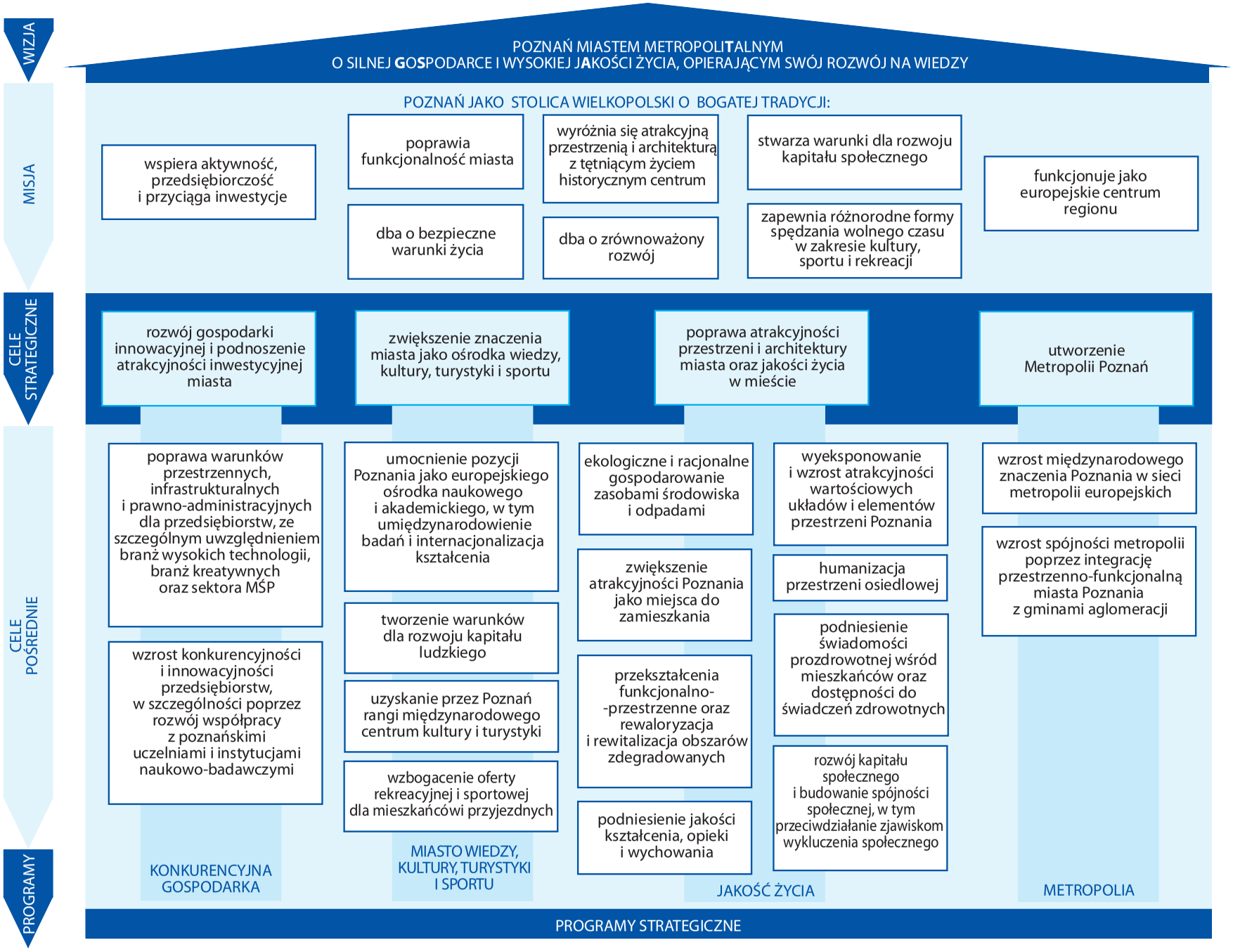
Prezentowany dokument „Strategia rozwoju Miasta Poznania do roku 2030" powstał z uwzględnieniem wszelkich standardów metodycznych i merytorycznych, właściwych dla wypracowywania strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego.

Punktem wyjścia była próba oceny, w jakim punkcie rozwojowym Poznań obecnie się znajduje i jaki jest jego stan, silne i słabe strony potencjału społeczno-gospodarczego, jakie szanse i zagrożenia zewnętrzne mogą determinować rozwój miasta, jakie tendencje rozwojowe, w szeroko rozumianym otoczeniu, mogą być barierą bądź stymulatorem rozwoju Poznania.

Etap drugi dotyczył refleksji związanych z odpowiedzią na pytania dotyczące wyobrażenia Poznania w perspektywie dwóch dekad - miasta, które powinno sprostać określonym wyzwaniom, by osiągnąć pożądany stan. Wyobrażenia te opisano szerzej w formie swobodnych skojarzeń jako wizję Poznania 2030. W formie zredukowanej, zawarto je w jednym zdaniu: **„Poznań miastem metropolitalnym o silnej gospodarce i wysokiej jakości życia, opierającym swój rozwój na wiedzy"**. Wizję Poznania uzupełniono o misję zawierającą opis zasad i wartości oraz sposób działania przyjęty w procesie urzeczywistniania wizji.

Przejście z refleksji dotyczących natury wyobrażeń o Poznaniu 2030 do etapu trzeciego, czyli sekwencji określających sposób osiągnięcia docelowego stanu miasta, polegało na sformułowaniu celów strategicznych, celów pośrednich i programów strategicznych. Programy zawierające w swojej charakterystyce, obok celów, również planowane działania, projekty, potencjalne źródła finansowania, terminy realizacji, przewidywane efekty i sposoby ich mierzenia oraz inne informacje o charakterze operacyjnym, stanowią praktycznie wstępną propozycję zakresu i warunków wdrożenia „Strategii rozwoju miasta Poznania do roku 2030".

Sposób powstawania opracowania pt. „STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030" wraz z ukazaniem zawartości głównych jego elementów zaprezentowano w tzw. „Domu strategicznym".

Źródło: Opracowanie własne, C. Kochalski oraz Oddział Strategii Rozwoju Miasta, Wydział Rozwoju Miasta UMP

III. ZAŁOŻENIA METODYCZNE

„STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania" jest uporządkowanym zbiorem działań zmierzających do zrównoważonego[1] i trwałego rozwoju miasta, opracowanym pod kątem osiągnięcia celów strategicznych.

„STRATEGIĘ Rozwoju Miasta Poznania" oparto o następujące zasady:

a) *szeroki zakres kompetencyjny* – w STRATEGII miasto Poznań ujmuje się szerzej niż zakres kompetencyjny samorządu[2]. Uwzględnia się potrzeby mieszkańców i osób przyjezdnych, a także organizacji działających w mieście i poza nim, a mających wpływ na funkcjonowanie miasta;

b) *długi horyzont czasowy* – STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania zakłada rok 2030 jako horyzont czasowy wizji i misji. Programy służące realizacji celów strategicznych, w zależności od ich charakteru i zakresu przedmiotowego, mogą mieć krótszy horyzont czasowy;

c) *podejście diagnostyczno-prognostyczne do formułowania STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania* – STRATEGIA jest wynikiem połączenia diagnozy stanu istniejącego wszystkich obszarów funkcjonowania miasta oraz elementów prognostycznych wynikających z wizji miasta i ekstrapolacji trendów w otoczeniu (zob. poniższy schemat);

d) *ewolucja i ciągłość* – zakłada się podejście ewolucyjne, które umożliwia wykorzystanie zdobytych wcześniej doświadczeń dla sprawniejszego i bardziej efektywnego rozwoju miasta;

e) *kompromis i wybory* – STRATEGIA jest sztuką kompromisu i wyboru obszarów, które w sposób szczególny mają wpływ na realizację wizji; nie obejmuje wszystkich działań związanych z funkcjonowaniem miasta, ale wybrane, bedące nośnikami jego rozwoju;

f) *elastyczność* – zaproponowane programy będzie można realizować w zależności od możliwości budżetowych i priorytetów w zakresie rozwoju miasta oraz uwarunkowań prawnych;

g) *wymiar horyzontalny STRATEGII* – we wszystkich elementach STRATEGII odnoszono się do powszechnie uznanych wyzwań wynikających z trendów zachodzących w otoczeniu, takich jak: postępująca globalizacja, zmiany demograficzne, wzrost znaczenia ekologii, potrzeby osób niepełnosprawnych, itd.;

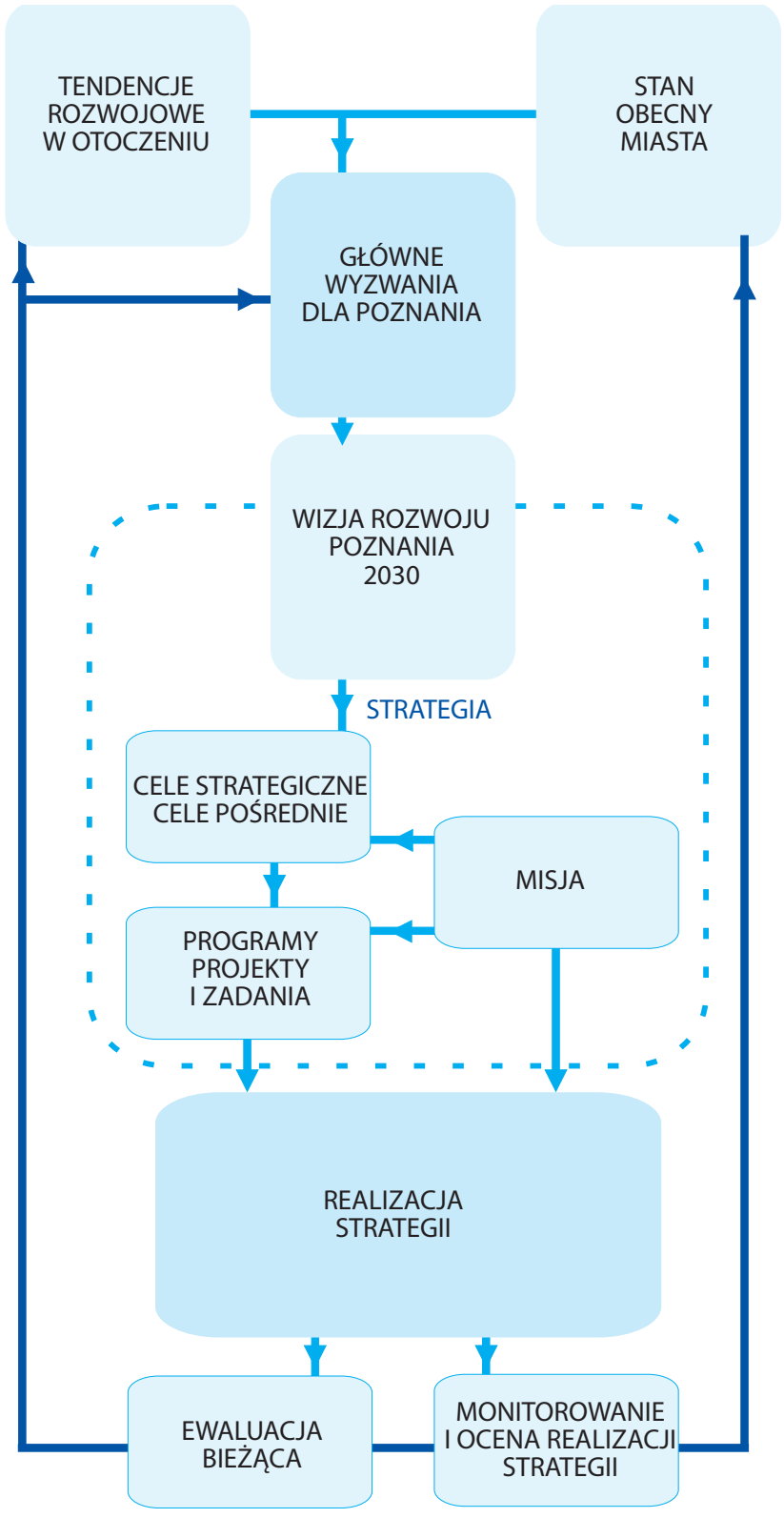
h) *ewaluacja bieżąca* – założenia zawarte w STRATEGII należy systematycznie kontrolować; przewiduje się weryfikację STRATEGII w cyklu minimum czteroletnim, przy czym w uzasadnionych przypadkach okres ten może być krótszy i obejmować wybrane zakresy STRATEGII;

i) *konsultacje społeczne* – w toku prac nad STRATEGIĄ wzięto pod uwagę opinie i sugestie mieszkańców Poznania (badania opinii publicznej, spotkania, możliwość zgłaszania uwag drogą elektroniczną).

[1] Rozwój zrównoważony oznacza zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania szans przyszłych pokoleń. Głównymi elementami rozwoju zrównoważonego są: społeczeństwo, gospodarka, środowisko oraz przestrzeń.

[2] Zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym i samorządzie powiatowym.

Proces formułowania i realizacji STRATEGII przebiegał wg następującego schematu:

Źródło: Opracowanie własne, Oddział Strategii Rozwoju Miasta, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Głównymi elementami STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania są: wizja i misja, cele strategiczne, cele pośrednie, programy.

Wizja – przedstawia pożądany obraz miasta we wszystkich istotnych wymiarach jego rozwoju. Wizja odnosi się do głównych wyzwań stojących przed miastem.

Misja – opisuje zasady i wartości przyjmowane przez realizujących wizję rozwoju miasta oraz podstawowy sposób jej urzeczywistniania.

Cele strategiczne – wyznaczają długotrwały kierunek rozwoju miasta dla urzeczywistnienia jego wizji.

Cele pośrednie – stanowią rozwinięcie celów strategicznych, a ich realizacja warunkuje osiągnięcie celów strategicznych.

Programy – obejmują projekty i zadania dla jednego lub kilku obszarów funkcjonowania miasta i służą realizacji celów pośrednich.

Opracowanie pt. „STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030" jest trzecim z kolei zwartym opracowaniem strategicznym dla miasta Poznania. W istotnym stopniu korzysta z zapisów „Programu Strategicznego Rozwoju Miasta"[3] oraz „Planu Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010"[4], które uaktualniono o nowe uwarunkowania oraz tendencje rozwojowe w otoczeniu.

„STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania" powstawała w wyniku połączenia metody eksperckiej, z szeroko pojętymi konsultacjami społecznymi, w tym różnego typu dyskusjami, z wykorzystaniem różnorodnych technik, takich jak: warsztaty strategiczne, „burze mózgów", forum internetowe, spotkania z przedstawicielami różnych grup społecznych i środowisk, socjologiczne badania ankietowe. Przy formułowaniu „STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030" w szerokim zakresie korzystano z zasobów wiedzy Urzędu Miasta Poznania. Zastosowano również metody i techniki badawcze, takie jak: metoda porównań, SWOT (*Strengths Weaknesses Opportunities Threats*)[5], analiza wskaźnikowa, ekstrapolacja trendów. W projektowaniu Strategii Rozwoju Miasta Poznania uczestniczyli: pracownicy UMP, naukowcy, eksperci, autorytety życia publicznego oraz przedstawiciele mieszkańców i instytucji. Łącznie w pracach nad Strategią uczestniczyło ok. 300 osób[6].

W ramach prac nad „STRATEGIĄ Rozwoju Miasta Poznania" powołano Radę STRATEGII oraz Komitet Roboczy STRATEGII. Rada STRATEGII jest ciałem opiniotwórczym, w skład którego wchodzą przedstawiciele świata nauki, eksperci, specjaliści, reprezentanci różnych grup społecznych i instytucji. Komitet Roboczy realizuje prace merytoryczne w ramach czterech Zespołów Roboczych: Gospodarka i Nauka, Gospodarka Przestrzenna, Gospodarka Komunalna oraz Usługi Społeczne.

W ramach prac nad „STRATEGIĄ Rozwoju Miasta Poznania do 2030" roku współpracowano z zespołem opracowującym strategię rozwoju aglomeracji poznańskiej,[7] w szczególności korzystając – w odniesieniu do Poznania – z opracowanych przez Centrum Badań Metropolitalnych materiałów do-

---

[3] Uchwała nr CVI/618/94 Rady Miejskiej Poznania z dnia 17 maja 1994 r., http://bip.city.poznan.pl
Uchwała nr XX/148/II/95 Rady Miejskiej Poznania z dnia 20 czerwca 1995 r., http://bip.city.poznan.pl

[4] Uchwała nr LVI/592/IV/2004 Rady Miasta Poznania z dnia 23 listopada 2004 r., http://bip.city.poznan.pl

[5] Analiza SWOT została wykorzystana jako metodą porządkującą czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego miasta poprzez nadanie im wag (od 1 – nieważne, do 5 – bardzo ważne) za pomocą metody eksperckiej. W części opisowej uwzględniono czynniki o wadze od 3 do 5. Analiza SWOT składa się z czterech części: silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Należy zauważyć, że silne i słabe strony odnoszą się do samego miasta, natomiast szanse i zagrożenia do jego otoczenia. Dlatego w tym ujęciu analiza SWOT stosowana jest jako narzędzie o charakterze diagnostyczno-prognostycznym. Analiza SWOT została sporządzano dla trzech bloków tematycznych: pracy (P), odpoczynku (O) i zamieszkania (Z) i odpowiadającym głównym zadaniom miasta.

[6] W załączniku znajduje się lista osób zapraszanych do uczestnictwa w pracach nad STRATEGIĄ.

[7] Prace nad dokumentem „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej" zostały zainicjowane przez Radę Aglomeracji Poznańskiej. Celem tego dokumentu jest rozpoznanie głównych potencjałów oraz problemów rozwojowych aglomeracji poznańskiej i wypracowanie, wspólnej dla tworzących ją jednostek (miast i gmin), średnioterminowej strategii rozwoju - do 2020 r.

tyczących diagnozy społeczno-gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej aglomeracji poznańskiej oraz kierunków jej rozwoju.

Przygotowanie koncepcji prac nad „Strategią Rozwoju Miasta Poznania", koordynacja prac oraz finalna redakcja projektu STRATEGII została powierzona Wydziałowi Rozwoju Miasta UMP, przy wsparciu ekspertów zewnętrznych i opiece metodologicznej Doradcy Prezydenta Miasta ds. Strategii dr hab. Cezarego Kochalskiego, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Struktura organizacji prac nad „STRATEGIĄ Rozwoju Miasta Poznania" przedstawia się następująco:

Źródło: Opracowanie własne, Oddział Strategii Rozwoju Miasta, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Prace nad projektem „STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania" rozpoczęły się w lutym 2009 r., a zakończyły w grudniu 2009 r. Wyróżniono siedem etapów: opracowanie koncepcji prac nad STRATEGIĄ, zorganizowanie zespołu opracowującego strategię, prace analityczno-diagnostyczne w ramach wyodrębnionych obszarów diagnostycznych, prace nad wizją i misją, przygotowanie projektu dokumentu „STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030", konsultacje społeczne poszczególnych elementów projektu. Każdemu etapowi prac wyznaczono termin realizacji, co przedstawia poniższa tabela:

Etap prac	Termin realizacji
Wypracowanie koncepcji prac nad STRATEGIĄ.	luty-marzec 2009
Zorganizowanie zespołu opracowującego STRATEGIĘ.	marzec 2009
Prace analityczno-diagnostyczne w ramach wyodrębnionych obszarów diagnostycznych.	marzec-czerwiec 2009
Prace nad wizją i misją.	czerwiec-lipiec 2009
Prace nad sformułowaniem celów strategicznych oraz opracowanie programów dla ich realizacji.	lipiec-październik 2009
Konsultacje i prace redakcyjne.	listopad-grudzień 2009
Opracowanie wersji finalnej projektu STRATEGII.	grudzień 2009

W koncepcji prac nad STRATEGIĄ[8] zawarto:

* uzasadnienie podjęcia prac,
* odwołanie do poprzednich dokumentów strategicznych Poznania wraz z ich opisem,
* zarys procesu projektowania „STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030".

W ramach prac analityczno-diagnostycznych wyodrębniono następujące obszary: demografia, gospodarka, metropolia poznańska, nauka, finanse, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura i zabytki, gospodarka przestrzenna, mieszkalnictwo i gospodarka nieruchomościami, infrastruktura, transport i komunikacja, oświata i wychowanie, sport i rekreacja, turystyka, promocja, środowisko, bezpieczeństwo, współpraca z interesariuszami.

Po przeprowadzeniu analizy i oceny sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Poznania[9] dalsze prace analityczno-diagnostyczne prowadzone były w trzech blokach tematycznych odpowiadających głównym funkcjom miasta: pracy (P), odpoczynkowi (O) i zamieszkaniu (Z). Wyodrębnione bloki tematyczne stanowiły podstawę do powołania czterech zespołów tematycznych w ramach Komitetu Roboczego. W tabeli przedstawione są bloki tematyczne i przypisane do nich zespoły tematyczne.

[8] Zgodnie z Koncepcją prac nad projektem „STRATEGII Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030", Oddział Strategii Rozwoju Miasta, Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania.

[9] *Sytuacja społeczno-gospodarcza miasta Poznania w 2008 roku,* Wydział Rozwoju Miasta, Urząd Miasta Poznania, Poznań 2009.

Bloki tematyczne w pracach nad STRATEGIĄ	**Zespoły tematyczne**
Praca – odnosi się do zjawisk kształtujących rozwój gospodarki miasta oraz sektora szkolnictwa wyższego.	Gospodarka i Nauka (GN)
Odpoczynek – ujmowany jest jako zapewnienie przez miasto różnych form spędzania wolnego czasu obejmujących sport, kulturę i turystykę.	Usługi Społeczne (US)
Zamieszkanie – odnosi się działań miasta w zakresie kształtowania przestrzeni oraz zapewnienia odpowiedniego rozwoju infrastruktury	Gospodarka Przestrzenna (GP), Gospodarka Komunalna (GK)

Uwzględniając obecne uwarunkowania i stojące przed Poznaniem wyzwania rozwojowe, za celowe uznano sformułowanie nowej treści misji, w której opisano zasady i wartości oraz sposób jej urzeczywistniania na miarę *miasta sukcesu*[10], które odwołuje się do swojej bogatej tradycji oraz utrwalonego stylu przedsiębiorczego działania.

Przygotowanie projektu STRATEGII polegało na:

* przeglądzie zapisów „Programu Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania", „Planu Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005-2010", strategii i polityk branżowych, planów i programów rozwoju różnych dziedzin funkcjonowania miasta,
* sformułowaniu wniosków z zakończonych prac analityczno-diagnostycznych,
* analizie wniosków, postulatów, sugestii, uwag zgłaszanych w trakcie posiedzeń Rady STRATEGII, Komitetu Roboczego STRATEGII oraz konsultacji społecznych,
* wyznaczeniu mapy budowania dokumentu „Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030",
* powołaniu „gospodarzy programów"[11] i powierzeniu im zadania powołania zespołów i opracowania treści programów,
* nadaniu spójności poszczególnym elementom dokumentu pt. „STRATEGIA Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030",
* wstępnej ocenie możliwości realizacji STRATEGII.

[10] Sprawozdanie z I Rady STRATEGII: http://poznan.pl/strategia

[11] Załącznik: Lista programów strategicznych wraz z ich koordynatorami.

W opracowywaniu STRATEGII posłużono się zarówno pierwotnymi, jak i wtórnymi źródłami informacji[12]. Do źródeł wtórnych należą bazy danych opracowań i statystyk Urzędu Miasta Poznania, opracowania analityczno-diagnostyczne GUS-u i EUROSTAT-u, Biuletynu Informacji Publicznej, akty prawne, dyrektywy Komisji Europejskiej, ustawy, rozporządzenia oraz publikacje na stronach internetowych.

[12] W załączniku lista pierwotnych źródeł.

Wdrażanie „Strategii rozwoju Miasta Poznania do roku 2030".

Sformułowanie w „Strategii rozwoju Miasta Poznania do roku 2030" deklaracji zawierających *wizję* i *misję* ma praktyczne znaczenie dla procesu jej wdrażania.

Wizja **Poznania w perspektywie dwóch dekad daje obraz inspirujący do podejmowania działań, motywujący do wysiłku, pozwalający na uzyskanie porozumienia ponad podziałami politycznymi dla zrealizowania celów uzgodnionych w procesie planowania strategicznego.**

Misja udziela odpowiedzi na pytanie *dlaczego* samorząd miasta podejmuje określone działania, przy jednoczesnym odwoływaniu się do ważnych dla miasta *wartości* oraz wskazuje podstawowe, zgodne z wartościami *sposoby osiągnięcia przyjętej wizji*.

W procesie wdrażania strategii za podstawowe uznaje się dwa poziomy: celów strategicznych i programów strategicznych. Daje to możliwość łatwego przyswojenia struktury celów strategii wszystkim zaangażowanym w jej wdrażanie. Cele i programy strategiczne mają przyjęte wskaźniki realizacji co pozwala monitorować postępy w ich realizacji.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 będzie oparte na dwóch podstawowych zasadach, którymi są:

współzarządzanie – kierowanie rozwojem miasta przez koordynację działań wielu różnorodnych zainteresowanych partnerów.

Złożoność współczesnych procesów rozwoju wymaga partnerskiego współdziałania wielu organizacji administracyjnych, gospodarczych i społecznych, które mają różną skalę, zasięg oddziaływania i kulturę organizacyjną. Władzom miejskim w tym procesie przypada rola koordynatora wykorzystującego istotne własne zasoby. Poziom umiejętności współpracy samorządu miasta z zewnętrznymi partnerami przesądzi o sile Poznania i konkurencyjnej pozycji w stosunku do innych metropolii. Wśród głównych zainteresowanych rozwojem miasta, których współpraca jest niezbędna wymienić należy: władze miasta, regionu, powiatu, samorządów otaczających gmin oraz administracje jednostek samorządowych, mieszkańców i przedsiębiorców;

przywództwo – na wszystkich poziomach samorządu, od jego kierownictwa po osoby kierujące poszczególnymi projektami i działaniami, potrzebna jest identyfikacja z celami strategicznymi, przyjmowanie odpowiedzialności i partycypacyjne, skuteczne, mobilizujące przywództwo pozwalające skutecznie osiągać przyjęte wspólne cele przez zorganizowany zbiorowy wysiłek.

Szczególna odpowiedzialność spoczywa na Radzie Miasta Poznania, która przyjmując strategię decyduje o jej ostatecznym kształcie i nadzoruje jej wdrażanie, a podejmując uchwały w sprawie budżetu miasta i wieloletniego programu inwestycyjnego, decyduje o rzeczywistych kierunkach wykorzystania zasobów i kolejności realizacji przedsięwzięć strategicznych oraz na Prezydencie Miasta, jako organie wykonawczym odpowiedzialnym przed Radą Miasta i mieszkańcami za realizację strategii.

Przyjmowanie strategii rozwoju zbiega się z wdrażaniem w samorządzie Poznania wieloletniej prognozy finansowej i budżetu zadaniowego jako wymogu ustawowego, co powoduje konieczność określenia relacji między tymi dokumentami i procesami planowania strategicznego oraz budżetowego.

Podstawowe założenia przedstawiają się następująco:

- Strategia rozwoju miasta jako dokument wyznaczający długookresowe cele jest dla wieloletniego budżetu zadaniowego (w horyzoncie 5 lat) opracowaniem nadrzędnym.
- Przygotowując wieloletni budżet zadaniowy należy starać się realizować cele strategii rozwoju miasta i należy to kontrolować przez monitorowanie ilości środków finansowych zapisanych w budżecie związanych z realizacją strategii.
- Dzięki kroczącemu charakterowi wieloletniego budżetu zadaniowego możliwe są elastyczne korekty zaangażowania finansowego samorządu w realizację strategii.
- Coroczna procedura przygotowywania wieloletniego budżetu zadaniowego powinna stać się sposobem na uzgodnienie struktury działań samorządu ze względu na ich charakter z podziałem na zadania strategiczne, „standardowe" i inwestycyjne.
- Rada Miasta informowana będzie o postępach we wdrażaniu strategii co roku przy okazji sprawozdania w wykonania budżetu oraz sytuacji społeczno-gospodarczej miasta za rok poprzedni oraz co 2 lata w formie syntetycznego raportu analizującego wskaźniki.

IV. STAN OBECNY MIASTA

1. Uwagi ogólne

Poznań, jedno z najstarszych i największych miast Polski, jest historyczną stolicą regionu wielkopolskiego, w którym przed ponad 1000 lat narodziło się Państwo Polskie. Dziś Poznań stanowi ważny, w skali kraju i Europy, ośrodek przemysłu, handlu, kultury, szkolnictwa wyższego i nauki, należy również do wiodących w Polsce miast pod względem ekonomicznym.

Geograficzne i komunikacyjne położenie zarówno na kontynencie europejskim, jak i w granicach kraju nadaje miastu uprzywilejowaną pozycję. W Poznaniu krzyżują się szlaki komunikacyjne z zachodu na wschód i z północy na południe, w tym paneuropejskie korytarze transportowe z Berlina do Moskwy oraz z Gdańska do Pragi. Miasto leży w połowie drogi pomiędzy Berlinem i Warszawą, 160 km od granicy polsko-niemieckiej. Położenie Poznania w zasięgu oddziaływania Berlina, jednej z największych aglomeracji w Europie, jest istotnym czynnikiem w kształtowaniu wzajemnych kontaktów ważnych dla rozwoju miasta.

Poznań, jako stolica województwa wielkopolskiego, odgrywa dominującą rolę w rozwoju regionu. Koncentrują się tutaj najważniejsze czynniki rozwoju gospodarczego, takie jak potencjał naukowo-badawczy, instytucje otoczenia biznesu, kapitał zagraniczny, przedsiębiorczość, Międzynarodowe Targi Poznańskie oraz ponadregionalne usługi w zakresie edukacji, kultury, opieki zdrowotnej, sportu.

Miasto, jako administracyjne centrum województwa wielkopolskiego, jest siedzibą Wojewody Wielkopolskiego i Marszałka Województwa Wielkopolskiego. Prócz władz Miasta Poznania, które posiada jednocześnie status gminy i powiatu grodzkiego, urzędują w Poznaniu władze powiatu poznańskiego ziemskiego. W Poznaniu siedzibę swoją mają nadto: Związek Miast Polskich oraz Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski.

Wokół miasta rozwija się strefa podmiejska o charakterze zarówno mieszkaniowym, jak i przemysłowym oraz usługowo-rzemieślniczym. Obejmuje obszar zurbanizowany wokół Poznania z ośrodkami o wykształconych więziach funkcjonalnych w sferach społecznej, gospodarczej, z rozwiniętą infrastrukturą komunikacyjną. Więzi te ciążą wyraźnie ku stolicy regionu, w której koncentrują się usługi ponadlokalne dla obszaru całej aglomeracji, którą tworzą Poznań wraz z sąsiadującymi gminami powiatu poznańskiego w układzie dwóch pierścieni otaczających miasto. Tak zdefiniowany obszar aglomeracji stanowi 10% woj. wielkopolskiego, który zamieszkuje 870 tys. mieszkańców, czyli blisko 30% mieszkańców Wielkopolski[13].

Aglomeracja poznańska charakteryzuje się wysokim zurbanizowaniem terenów pozamiejskich, dużym potencjałem demograficznym z potencjalnymi obszarami migracji, prężnym i rozwiniętym rynkiem pracy, dynamiczną gospodarką, rozwiniętą siecią komunikacyjną, bogatym środowiskiem przyrodniczym oraz wysoką atrakcyjnością turystyczną. Stanowi to dobre perspektywy dla wszechstronnego rozwoju tego obszaru, co pozwala uznać aglomerację poznańską za ośrodek metropolitalny.

Poznań ma również szanse, aby uzyskać pozycję ważnego europolu[14]. Wynikają one z rozwijania coraz mocniejszych i silniejszych powiązań komunikacyjnych, ekonomicznych, naukowych i kulturowych Poznania z innymi ośrodkami europejskimi. Umiędzynarodowienie wielu sfer funkcjonowania miasta jest wymogiem i wynikiem konkurencyjności miast w unijnej przestrzeni europejskiej o podobnym do Poznania potencjale rozwojowym. Obserwowany rozwój powiązań biznesowych szczególnie wskazuje na rosnącą rangę Poznania.

[13] Nie jest to jedyna delimitacja obszaru aglomeracji poznańskiej. Zgodnie z koncepcją Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego aglomeracja obejmuje 21% powierzchni województwa i znajdują się w niej także Wągrowiec, Nowy Tomyśl, Gniezno, Września i Kościan.

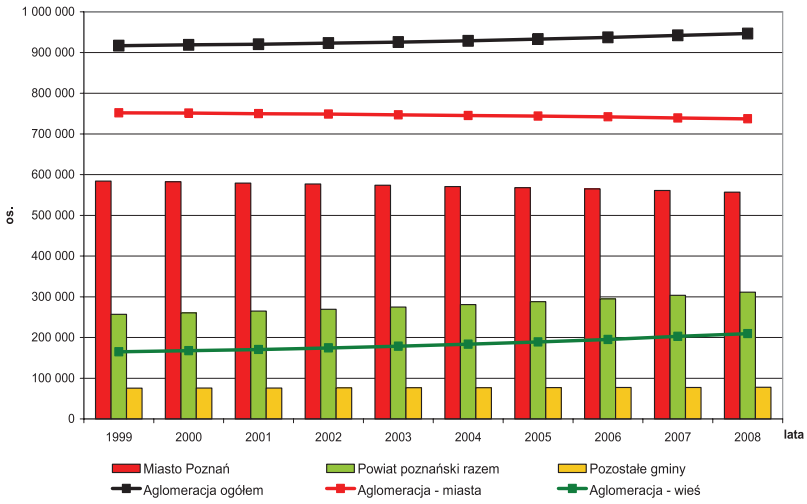
[14] Europol – biegun (ośrodek) rozwoju społeczno-gospodarczego o znaczeniu europejskim.

Stan obecny miasta Poznania można scharakteryzować, odnosząc się do sytuacji w następujących obszarach: demografia, gospodarka, metropolia, nauka, finanse, ochrona zdrowia i opieka społeczna, kultura i zabytki, gospodarka przestrzenna, mieszkalnictwo i gospodarka nieruchomościami, infrastruktura, transport i komunikacja, oświata i wychowanie, sport, rekreacja i turystyka, promocja, środowisko, bezpieczeństwo publiczne oraz współpraca.

2. Demografia

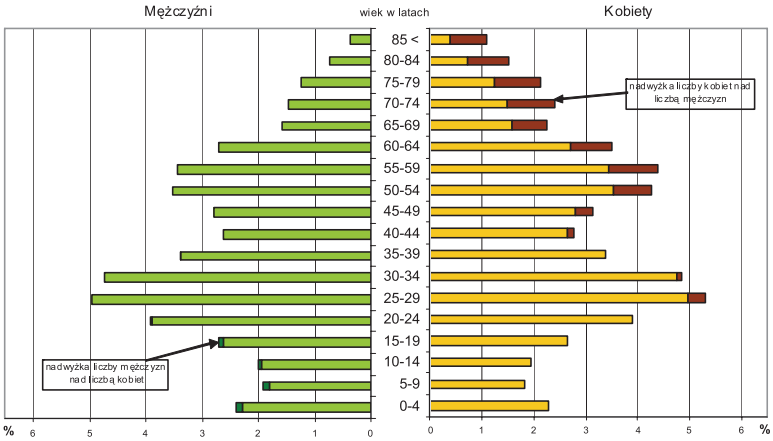
Poznań zajmuje 5. pozycję wśród miast w Polsce pod względem liczby mieszkańców (po Warszawie, Łodzi, Krakowie i Wrocławiu). Poznaniacy stanowią 1,5% ludności kraju oraz 16,5% mieszkańców woj. wielkopolskiego. Na koniec 2008 r. w Poznaniu mieszkało 557,3 tys. osób. Wskaźnik feminizacji wynosił 115 i od 1999 r. utrzymał się na niezmienionym poziomie. Gęstość zaludnienia na 1 km^2 wynosi 2 129 osób.

Liczba ludności w latach w latach 1999 - 2008

Źródło: „Potencjał demograficzny i społeczny aglomeracji poznańskiej" (red.) B. Łodyga, w: „Aglomeracja Poznańska. Funkcjonowanie i kierunki rozwoju. Etap I. Diagnoza", Centrum Badań Metropolitalnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2009

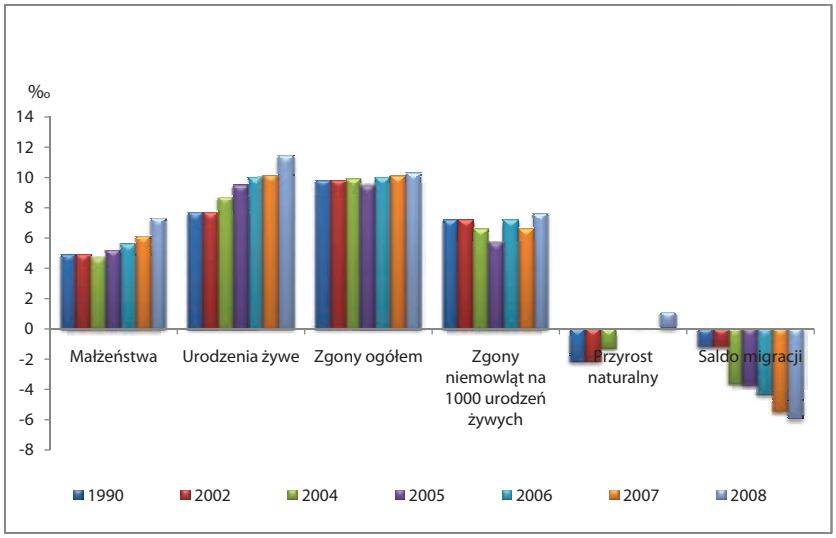
Struktura wieku ludności Poznania w roku 2008

Źródło: „Potencjał demograficzny i społeczny aglomeracji poznańskiej" (red.) B. Łodyga, w: „Aglomeracja Poznańska. Funkcjonowanie i kierunki rozwoju. Etap I. Diagnoza", Centrum Badań Metropolitalnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2009

Od początku lat 90. w mieście utrzymuje się, zgodny z tendencją charakterystyczną dla większości dużych miast w Polsce, spadek liczby ludności spowodowany ujemnym saldem migracji. Do 2006 r. obserwowano ujemny przyrost naturalny. W 2008 r., w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, wskaźnik ten wyniósł 0,7. Od 15 lat w Poznaniu notuje się stały wzrost średniej długości życia. W 2008 r. średnia długość życia mężczyzn wynosiła 72,7 lat, a kobiet – 80 lat. W mieście rocznie umiera około 5,6 tys. osób[15].

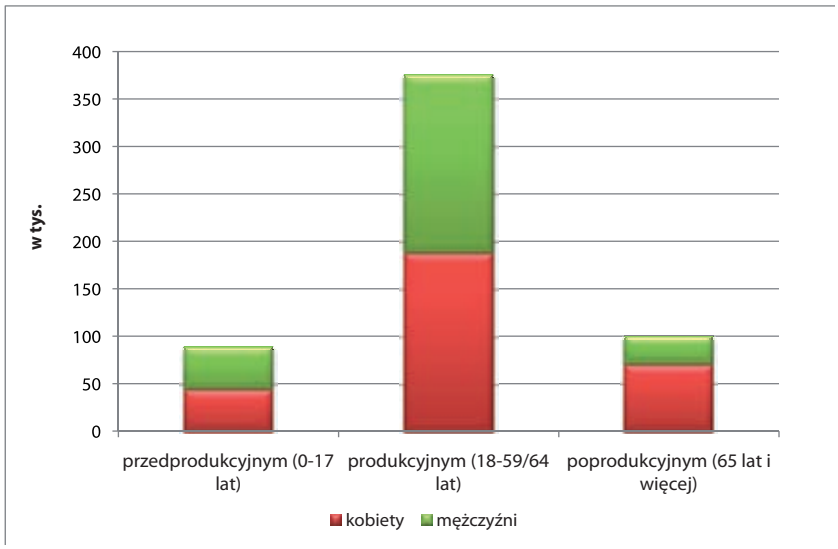
Ruch naturalny na 1000 mieszkańców w Poznaniu w latach 1990 - 2008

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Ponad 2/3 mieszkańców Poznania to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). Od 2007 r. liczebność tej grupy zmniejsza się, podobnie jak grupy przedprodukcyjnej (do 18 lat), przy jednoczesnym wzroście udziału grupy poprodukcyjnej (od 59/64 lat). Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności przy równoczesnym niskim poziomie liczby urodzeń. Prognozy przewidują pogłębianie się tej tendencji.

Struktura ludności Poznania wg ekonomicznych grup wieku w 2008 roku

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

[15] Do głównych przyczyn zgonów należą od wielu lat choroby układu krążenia oraz nowotwory.

Od 2000 r. notuje się ujemne saldo migracji. Na koniec 2008 r. wynosiło ono -5,7‰. Większość osób emigrujących z miasta wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu poznańskiego. Powodem tego są niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania. Utrzymanie powyższych tendencji grozi w przyszłości szybkim wyludnianiem się miasta. Według badań Urzędu Statystycznego w Poznaniu już teraz do Poznania codziennie dojeżdża znaczna liczba mieszkańców gmin zlokalizowanych w aglomeracji poznańskiej.

Według prognozy demograficznej sporządzonej przesz Centrum Statystyki Regionalnej (CSR) przy Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu liczba ludności Poznania w najbliższych latach ulegać będzie systematycznemu zmniejszeniu, by w 2030 r. osiągnąć 506,5 tys. mieszkańców, tj. o 9,7% mniej w stosunku do 2007 r. Ubytek ludności będzie następował, mimo iż w prognozie założono m.in. spadek umieralności oraz wzrost płodności poznanianek. W prognozie uwzględniono zróżnicowanie trendów wśród grup wiekowych poniżej 24 roku życia. Obok generalnych spadków liczebności, spodziewać się można przejściowych wzrostów rozmiarów grupy dzieci w wieku 3-6 lat w okresie 2008-2012, grupy w wieku 7-12 lat w latach 2010-2017, grupy w wieku 19-24 lat po 2021 r. Zakłada się także znaczny (o 66%) wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym – o 65,5 tys. osób. Prognozuje się, że spadek nastąpi w grupie przedprodukcyjnej (do 17 lat), której liczebność w 2030 r. ma być niższa o 15,5% od liczebności notowanej w 2007 r. Podobna tendencja będzie dotyczyć grupy osób w wieku produkcyjnym – CSR prognozuje, iż jej spadek do 2030 r. będzie wynosił 28%.

Konkluzje strategiczne:

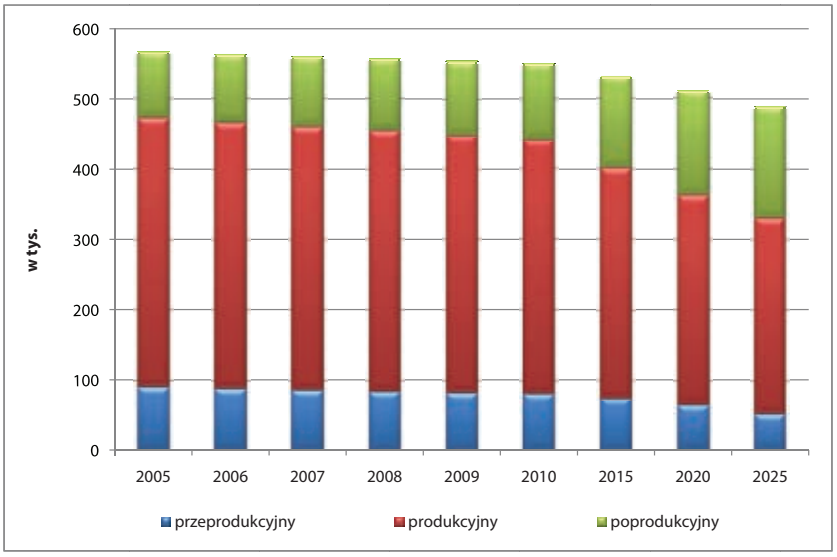
Potencjał demograficzny sytuuje Poznań w grupie miast metropolitalnych.

Liczba ludności Poznania będzie spadać do roku 2030. Spadek liczby ludności Poznania będzie równoważony wzrostem w strefie podmiejskiej. W 2030 roku obszar aglomeracji poznańskiej będzie, pod względem liczby ludności, na poziomie zbliżonym do obecnego.

Spadek liczby ludności Poznania następuje w wyniku ujemnego salda migracji, a w nieodległej perspektywie także ujemnego przyrostu naturalnego.

Zmiany demograficzne będą wywierały silny wpływ na rynek pracy, szkolnictwo, popyt na usługi dla osób starszych oraz kondycję finansową miasta.

Prognoza demograficzna Centrum Statystyki Regionalnej dla Poznania na lata 2005-2030. Ekonomiczne grupy wieku

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

W przeciwieństwie do Poznania, dynamicznie pod względem demograficznym, rozwijać się będą gminy sąsiednie, w których liczba ludności będzie się zwiększać. W rezultacie zaludnienie całej aglomeracji poznańskiej powinno utrzymać się do 2030 r. na prawie niezmienionym poziomie.

3. Gospodarka

3.1. Struktura gospodarcza

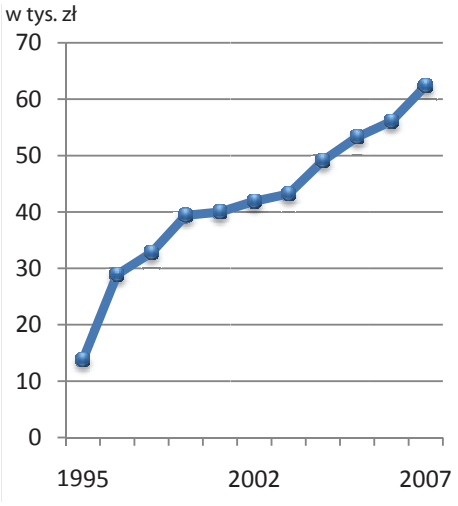
Gospodarka Poznania jest zróżnicowana strukturalnie i dobrze rozwinięta gałęziowo, z dominacją sektora usług, który tworzy 71% wartości dodanej brutto (WDB) oraz jest miejscem pracy dla 74% ogółu pracujących w Poznaniu. W gospodarce dominują: handel, usługi finansowe, edukacja i rynek nieruchomości. Dobry rozwój gospodarczy potwierdza najwyższa w Polsce (po Warszawie) wartość produktu krajowego brutto (PKB) wytworzonego w Poznaniu, która wyniosła w 2007 r. 35,2 mld zł, a w przeliczeniu na mieszkańca 62,4 tys. zł (202% średniej krajowej oraz 193,5% średniej dla województwa wielkopolskiego). Udział WDB wytworzonej w Poznaniu stanowi 3% WDB Polski oraz 32% WDB województwa wielkopolskiego.

W ostatnich latach dynamicznie rozwijają się sektory: motoryzacyjny, meblarski, spożywczy, usług teleinformatycznych (w tym outsourcing usług IT) i logistycznych. Trwają prace nad uruchomieniem Wielkopolskiego Klastra Meblowego, Motoklastra Wielkopolska oraz Wielkopolskiego Klastra Teleinformatycznego, które wzmocnią konkurencyjność tych branż na rynku krajowym i międzynarodowym.

W Poznaniu utworzono podstrefy Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, które oferują inwestorom ulgi i ułatwienia w realizacji przedsięwzięć. Korzysta już z nich największy inwestor zagraniczny w Poznaniu – niemiecki koncern Volkswagen. Planowane jest utworzenie kolejnych podstref.

Zwiększa się popyt na nowoczesne centra biurowo-konferencyjne. Pobudowane w ostatnich latach gmachy Poznańskiego Centrum Finansowego i Andersia Tower stały się jedną z wizytówek miasta.

Produkt krajowy brutto na mieszkańca Poznania w latach 1995 - 2007

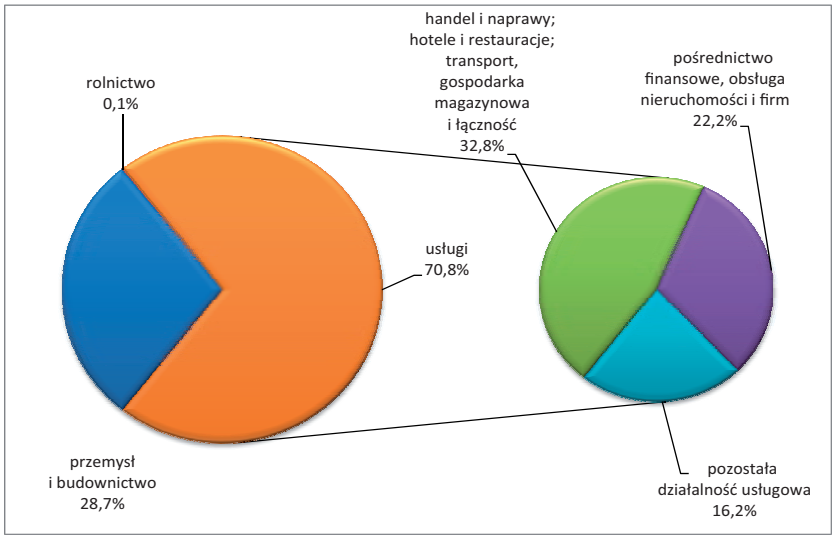

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

3.2. Aktywność gospodarcza

Na koniec 2008 r. w Poznaniu było zarejestrowanych w systemie REGON 93,3 tys. podmiotów gospodarczych (tj. 26% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w woj. wielkopolskim i 2,5% w kraju), z tego 91,7 tys. w sektorze prywatnym. Na 1000 ludności przypadało 167 podmiotów gospodarczych – najwięcej spośród wszystkich miast wojewódzkich (poza Warszawą). Najwięcej firm (blisko 72%) stanowiło własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Znaczącą grupę wśród podmiotów gospodarczych stanowiły spółki handlowe i cywilne (22%). Najliczniejszą grupę (99%) spośród poznańskich firm stanowiły firmy małe, zatrudniające do 49 osób. Wśród nich przeważały firmy mikro, zatrudniające do 9 osób (95%). Na koniec 2008 r. zarejestrowanych było 2,7 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego, najwięcej z kapitałem niemieckim (47%), holenderskim (14%) i francuskim (6%). Blisko połowa z tych spółek to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników.

Źródła wytworzenia wartości dodanej brutto w Poznaniu w 2007 roku

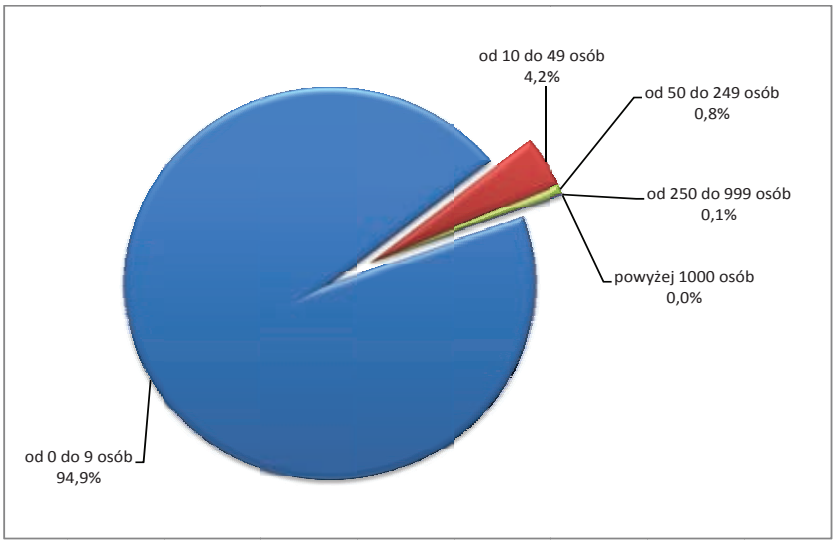

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Większość przedsiębiorstw prowadziła działalność usługową, w tym ponad 70% usługi rynkowe. Największym zainteresowaniem przedsiębiorców cieszyła się działalność handlowa (29%) oraz obsługa nieruchomości i firm (24%). Co piąte przedsiębiorstwo prowadziło działalność związaną z produkcją przemysłową lub budownictwem. Od połowy lat 90. w Poznaniu notuje się dynamiczny rozwój przedsiębiorczości. W latach 2002-2008 przybyło 9,4 tys. podmiotów gospodarczych (przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz firmy mikro), głównie w usługach rynkowych (najwięcej w sekcji „Obsługa nieruchomości i firm; nauka" – 4,6 tys.). Stopa kreacji firm jest wysoka i w latach 2003-2008 nastąpił jej znaczny wzrost. W Poznaniu występuje wysokie i rosnące wysycenie gospodarki przedsiębiorstwami o dywersyfikującej się strukturze działowej. Wysoka i rosnąca jest również stopa kreacji przedsiębiorstw, generowana niemal wyłącznie przez sektor prywatny, a nowo powstające firmy w ok. 80% są tworzone przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.[16]

Struktura podmiotów gospodarczych w Poznaniu wg wielkości zatrudnienia w 2007 roku

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

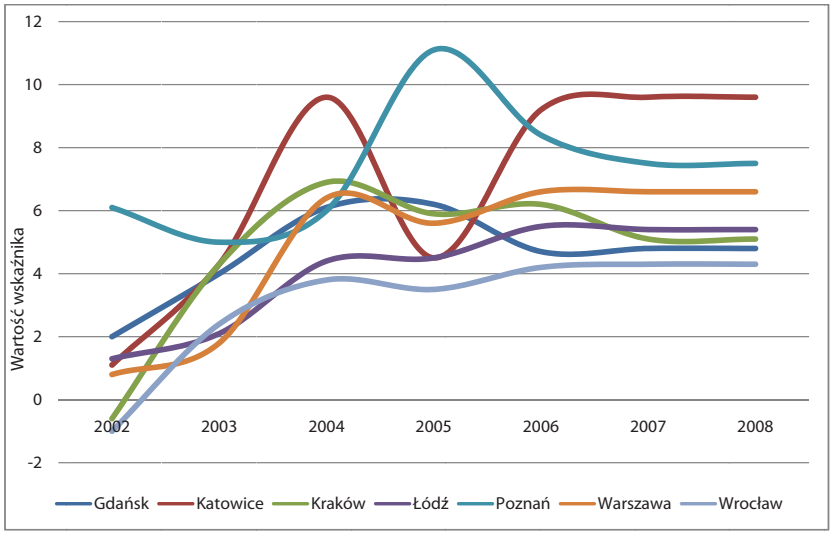
[16] A. Gaweł, *Rozwój ekonomiczny i przedsiębiorczość w Poznaniu*, Poznań 2009

W mieście dominuje przemysł elektromaszynowy, chemiczny i spożywczy. Do czołowych w skali kraju producentów w swoich branżach należą: Nivea Polska Sp. z o.o., Unilever Polska SA, Exide Technologies SA, Fabryka Wodomierzy Powogaz SA, GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA, Kimball Electronics Poland Sp. z o.o., H. Cegielski Poznań SA, Polska Kompania Piwowarska SA, Wyborowa SA, Bridgestone Poznań Sp. z o.o., Volkswagen Poznań Sp. z o.o., Wrigley Poland Sp. z o.o.

W ostatnich latach prężnie rozwijał się rynek usług budownictwa ogólnego i mieszkaniowego, reprezentowany przez tak znane firmy jak: Hydrobudowa 9 Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane Sp. z o.o., regionalne oddziały koncernów: Strabag, Hochtief, Skanska, Warbud, Budimex, Romex, Jedynka Poznań SA, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Budowlane „ATANER", Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe i Handlowe „AGROBEX", Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych „WUPRINŻ – Poznań" Sp. z o.o., Elektromontaż Poznań SA, Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych Poznań Sp. z o.o., oraz rynek produkcji materiałów dla budownictwa i wyposażenia mieszkań. Do największych producentów i dostawców tej branży należą: Aluplast Sp. z o.o., Kreisel Technika Budowlana Sp. z o.o., Fabryka Papieru Malta – Decor SA

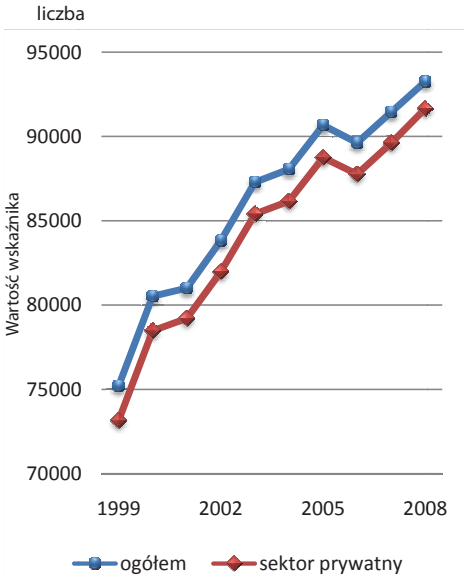
Do 2009 r. wyniki finansowe poznańskich firm były dobre.[17] Na tle innych dużych miast Polski poznańskie przedsiębiorstwa wyróżniają się wysokimi wskaźnikami rentowności (wykres poniżej). Kondycja ekonomiczna poznańskich przedsiębiorstw zaczęła się pogarszać w 2009 r., na co wpłynął kryzys gospodarczy na rynkach światowych.

Kształtowanie się wskaźników rentowności przychodów brutto przedsiębiorstw w największych miastach w Polsce w latach 2000 - 2008

Źródło: Opracowanie na podstawie: C. Kochalski, *Wstępna ocena działalności przedsiębiorstw poznańskich na tle innych miast*, Poznań 2009, Oddział Strategii Rozwoju Miasta, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Poznaniu w latach 1990 - 2008

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

Poznań i sąsiednie gminy należą do krajowej czołówki pod względem koncentracji handlu wielkopowierzchniowego. Handel wielkopowierzchniowy (sklepy powyżej 400 m^2) zajmuje ponad 60% powierzchni handlowej w mieście, w tym kompleksy handlowe o powierzchni powyżej 2000 m^2 – blisko połowę powierzchni handlowej. W mieście działa 15 dużych centrów

[17] C. Kochalski, *Wstępna ocena działalności przedsiębiorstw poznańskich na tle innych miast*, Poznań 2009.

handlowo-usługowych (wielobranżowe centra handlowe, specjalistyczne centra handlowe, galerie zakupowe, duże domy towarowe), zajmujące powyżej 8000 m^2 powierzchni handlowej, oraz duże zagraniczne sieci handlu detalicznego, takie jak: Auchan, Biedronka, Carrefour, Castorama, Giant, IKEA, Intermarche, Kaufland, Leroy Merlin, Lidl, M-1, Netto, Tesco, Żabka oraz hurtowego: Eurocash, Makro Cash and Carry, Selgros. Największych inwestorów krajowych reprezentuje sieć supermarketów „Piotr i Paweł" oraz sklepów „Chata Polska" i „Lewiatan". W Poznaniu powstaje coraz więcej nowych kompleksów, które oprócz usług handlowych oferują usługi rekreacyjne i kulturalne (np. King Cross Marcelin, Centrum Plaza, Centrum Handlu, Biznesu i Sztuki „Stary Browar", Centrum Malta, Centrum Green Point). Budowane są kolejne takie obiekty.

W Poznaniu działa nowoczesny, spełniający europejskie standardy, hurtowy rynek owoców, warzyw, kwiatów żywych i sztucznych oraz artykułów spożywczych – Wielkopolska Gildia Rolno-Ogrodnicza (WGR-O), rozwijająca się dynamicznie od 1992 r. Jest ona przykładem modelowego rozwiązania organizacji obrotu produktami spożywczymi, ogrodniczymi i rolniczymi w dużej aglomeracji miejskiej. W 2009 r. rozpoczęto rozbudowę obiektów handlowych Gildii.

Poznań to targowa stolica Polski, pomimo wzrastającej konkurencji w tej dziedzinie. Corocznie jest organizowanych ponad 50 dużych międzynarodowych imprez targowych, w których uczestniczy ponad 10 tys. wystawców z 60 krajów świata. Międzynarodowe Targi Poznańskie Sp. z o.o. (spółka z udziałem Miasta) są niekwestionowanym liderem wśród polskich organizatorów targów. Biorąc pod uwagę sprzedaną powierzchnię targową, należy do nich blisko połowa krajowego rynku (48%). MTP zajmują również 1. miejsce pod względem liczby wystawców (38% ogółu) i liczby zwiedzających (43%). Imprezy targowe organizowane przez MTP zajmują czołowe miejsca w Polsce pod względem liczby wystawców (BUDMA: I; TOUR SALON: II i POLEKO: III) oraz sprzedanej powierzchni wystawienniczej (BUDMA: I, DREMA: III, MEBLE: IV, POLEKO: V). MTP dysponuje największym w Polsce centrum targowym o powierzchni ponad 140 tys. m^2, z 16 nowocześnie wyposażonymi pawilonami, centrum kongresowym z 70 salami, w których mieści się ponad 5 tys. osób oraz pawilonami z miejscami konferencyjnymi dla blisko 10 tys. osób. Spółka Międzynarodowe Targi Poznańskie uzyskała certyfikat „Profesjonalny Organizator Turystyki Biznesowej w Polsce" przyznany przez Polską Organizację Turystyczną.

Poznań jest ważnym ośrodkiem bankowości w Polsce. Na koniec 2008 r. w Poznaniu działały 333 placówki (oddziały/filie) należące do 44 banków (w tym 3 do banków spółdzielczych). Duża liczba placówek bankowych sprawia, że Poznań jest atrakcyjnym – pod względem dostępności usług bankowych – miastem Polski. Zakres i jakość wykonywanych usług finansowych są zgodne ze standardami obowiązującymi w krajach Unii Europejskiej.

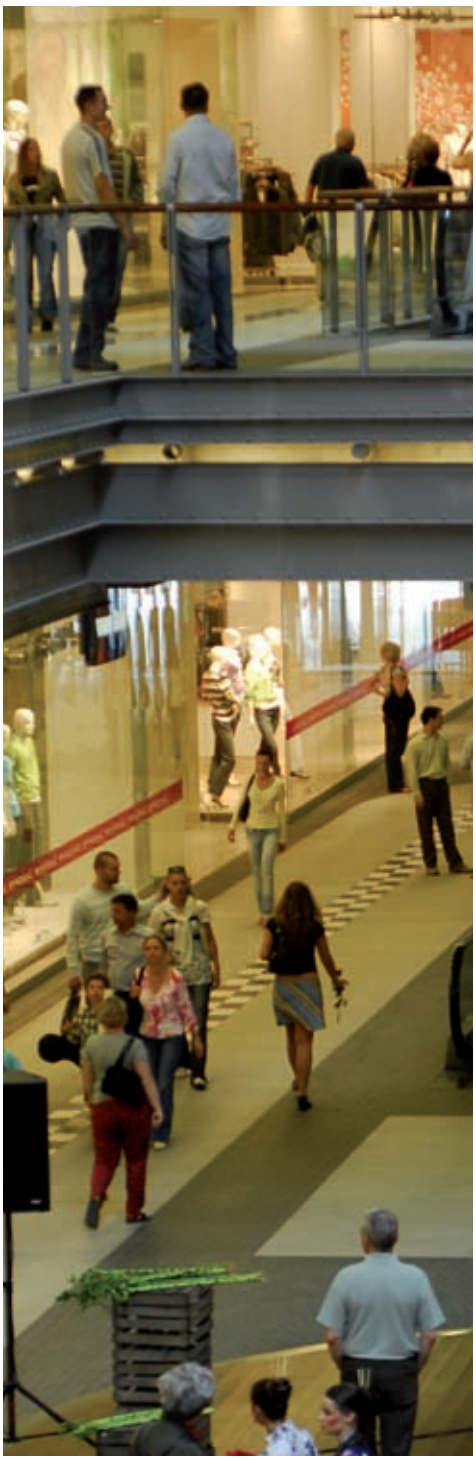
Największy udział w sieci placówek bankowych posiadają cztery banki: PKO Bank Polski S.A. (blisko 14%), Pekao S.A. (10%), neoBank (SGB; 9,6%) oraz Bank Zachodni WBK S.A. (8%). Swoje przedstawicielstwa posiadają w mieście także banki zagraniczne. Coraz większy udział w rynku pośrednictwa finansowego posiada sieć spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK).

W Poznaniu działają liczne organizacje gospodarcze i doradztwa dla przedsiębiorców. Zapewniają one firmom pomoc w przygotowaniu biznesplanów, nawiązywaniu kontaktów krajowych i zagranicznych, organizują szkolenia i świadczą usługi doradcze, tworzą płaszczyzny do wymiany doświadczeń oraz propagują ideę przedsiębiorczości. Większość z nich nie ogranicza działalności do rynku lokalnego i obejmuje swoim zasięgiem obszar województwa wielkopolskiego lub kraju, a niektóre aktywnie

uczestniczą we współpracy międzynarodowej. Najwięcej członków posiadają: Polska Korporacja Organizatorów Targów i Wystaw Gospodarczych, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wielkopolska Izba Budownictwa, Wielkopolska Izba Rzemieślnicza, Wielkopolskie Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług, Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji, Wielkopolski Klub Kapitału, Stowarzyszenie Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym z priorytetów władz Poznania, które podejmują działania mające na celu udzielenie pomocy właścicielom małych i średnich przedsiębiorstw w prowadzeniu działalności. Wśród tych działań wymienić można: utworzenie Poznańskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych dla przedsiębiorców z województwa wielkopolskiego, prowadzenie profesjonalnych szkoleń dla działających i przyszłych biznesmenów, promowanie udanych przedsięwzięć poznańskich firm sektora MSP (konkurs „Lider Przedsiębiorczości", który ma za zadanie promować najlepsze firmy z aglomeracji poznańskiej, utworzenie Punktu Informacji Gospodarczej oraz internetowego serwisu informacyjnego dla przedsiębiorców. Uruchomiono portal internetowy Wielkopolska Platforma Innowacyjna, zawierający bazę ofert wielkopolskich ośrodków naukowo-badawczych adresowanych do przedsiębiorców oraz bazę zapotrzebowań na usługi ze strony tych jednostek, a także Internetową Giełdę Małego Biznesu MSPe-kontakt, czyli platformę internetową umożliwiającą nawiązywanie kontaktów biznesowych on-line między lokalnymi przedsiębiorcami z sektora MSP a potencjalnymi partnerami biznesowymi i klientami. Opracowano model wspierania przedsiębiorczości akademickiej, kontynuowane są prace nad projektem Poznańskiego Centrum Przedsiębiorczości i Innowacji oraz Centrum Transferu Technologii. Część projektów uzyskała dofinansowanie ze środków unijnych. Projekty wsparcia rozwoju MSP są realizowane także przez władze województwa wielkopolskiego.

W Poznaniu działa Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, finansowany przez Miasto Poznań i powiat poznański, który świadczy bezpłatne usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe dla osób podejmujących i prowadzących działalność gospodarczą. W ramach Sieci Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia poznańskie instytucje, działające na rzecz wspierania przedsiębiorców, zawarły porozumienie o współpracy w celu rozwijania lokalnej sieci usług dla przedsiębiorców i pracodawców z sektora MSP, osób planujących samodzielny start w biznesie oraz poszukujących pracy. Miasto także wspiera istniejące i prowadzi działania w celu powstania kolejnych inkubatorów przedsiębiorczości.

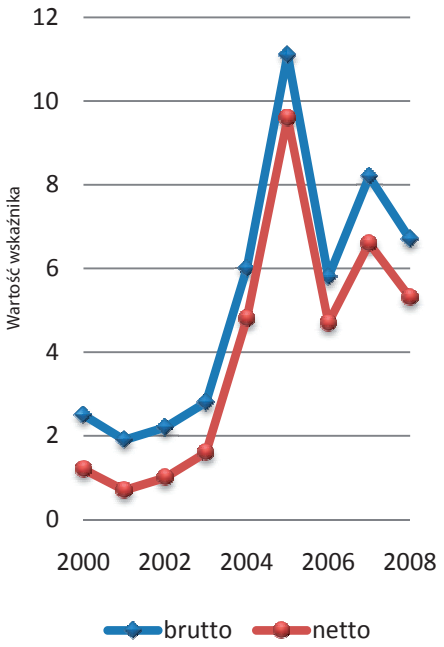

3.3. Innowacyjność w przemyśle

Według GUS, w 2007 r. nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle wyniosły ponad 380 mln zł. Większość, prawie 60%, środków przeznaczono na zakupy inwestycyjne maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi oraz środków transportu. Na działalność badawczą i rozwojową wydano jedynie 5%.

Struktura produkcji sprzedanej przemysłu i zatrudnienia w przemyśle Poznania pozwalała już w 2003 r. sytuować rozwój gospodarczy miasta w początkowych stadiach trzeciego etapu rozwoju sterowanego innowacjami i postępem naukowo-technicznym. Wprawdzie jeszcze w 2002 r. działy pracochłonne i surowcochłonne dostarczały aż 41%, a dział standardowej produkcji o bazowej technologii aż 19% produkcji sprzedanej przemysłu miasta, ale działy technologicznie intensywne miały już duże znaczenie w przemyśle miasta zarówno w strukturze produkcji, jak i strukturze zatrud-

Wskaźnik rentowności obrotu w przemyśle w Poznaniu w latach 2000 - 2008

Źródło: Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości, Wydział Rozwoju Miasta UMP

nienia. Są to jednak początkowe stadia tego etapu, a zidentyfikowane do roku 2008 przesunięcia w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu pokazują, że gospodarka miasta chociaż stopniowo przesuwała się w kierunku intensyfikowania zaawansowanych technologii, to nadal wymaga transferu technologii, zwiększenia zakresu wykorzystywania wiedzy w przedsiębiorstwach i podnoszenia innowacyjności produkcji oraz zwiększenia usieciowienia gospodarki.[18]

Innowacyjność przemysłu i budownictwa miasta Poznania, a w nieco mniejszej mierze aglomeracji poznańskiej, ma głównie charakter imitacyjny, co oznacza, iż wprowadzane innowacje w przeważającej większości nie są wynikiem oryginalnej myśli przedsiębiorców, a jedynie powielają istniejące już wzorce, głównie z powodu zbyt małej współpracy przedsiębiorstw z lokalnymi instytucjami naukowo-badawczymi. Do najbardziej innowacyjnych pod względem wprowadzania nowych produktów i usług należą: przemysł chemiczny, metalowy i meblarski. Najmniejszy zasięg innowacyjności występuje w przemyśle spożywczym oraz maszynowym. Prawie 70% przedsiębiorstw w aglomeracji poznańskiej posiada umowy o współpracy z innymi firmami oraz z uczelniami i jednostkami B+R z regionu, z czego blisko połowa to umowy formalne, najwięcej z branży: chemicznej, maszynowej i elektromaszynowej, metalowej, meblarskiej, motoryzacyjnej oraz spożywczej. Ponad połowa umów dotyczy współpracy w zakresie produkcji i dystrybucji, co trzecia obejmuje kooperację w zakresie B+R. Na podstawie tak wysokich wskaźników można wnioskować, iż dzięki tego rodzaju współpracy w przyszłości można spodziewać się wzrostu innowacyjności tych przedsiębiorstw.

Według raportu opublikowanego w 2007 r. przez Polską Akademię Nauk, do firm o najwyższym poziomie innowacyjności należą w Poznaniu: GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A., H. Cegielski – Poznań S.A., Intel S.A., Volkswagen Poznań Sp. z o.o. oraz YES Biżuteria Sp. z o.o.

Ważną rolę w nowoczesnej gospodarce pełnią firmy działające w sektorach kreatywnych, obejmujących – oprócz szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych – technologie informatyczne, usługi w zakresie architektury, sztuki i mediów, rzemiosło, usługi finansowe, biznesowe i prawne. Branża ta rozwija się w Poznaniu bardzo dynamicznie. W ciągu 5 lat liczba tych firm wzrosła o 45%, najwięcej w sektorach związanych z obsługą prawną i firm (o ponad 70%), usługami IT (o ponad 60%).[19] W 2005 r. co szósta firma zarejestrowana w Poznaniu działała w sektorach kreatywnych, co trzecia firma – w sektorze obsługi prawnej i firm, co szósta – w pośrednictwie finansowym, co ósma – w sektorze architektury, co dziesiąta – w handlu dziełami sztuki i antykami. Większość firm (96%) sektorów kreatywnych stanowiły firmy mikro (zatrudniające do 9 osób), w których pracowało 31% ogółu pracujących. Od 2001 r. liczba pracujących w sektorach kreatywnych zwiększyła się o ponad 30%: najwięcej w usługach IT (o 135%), obsłudze prawnej i firm (o 79%) oraz reklamie (o 40%). W Poznaniu znajdowało się 75% firm sektorów kreatywnych zarejestrowanych na terenie aglomeracji poznańskiej, w których pracowało 83% osób zatrudnionych w tych sektorach.

Według danych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości do największych firm high-tech działających w Poznaniu należą: Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego Poznań Sp. z o.o., Biofarm Sp. z o.o., GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A., Poznańskie Zakłady Zielarskie Herbapol S.A., Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne Ziołolek Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Farmaceutyczno-Chemiczne Synteza Sp. z o.o., Alma S.A.,

[18] W. M. Gaczek, *Gospodarka oparta na wiedzy w Poznaniu*, Poznań 2009.

[19] T. Stryjakiewicz, M. Męczyński, K. Stachowiak, *Sektor kreatywny w poznańskiej gospodarce*, Poznań 2009.